

Άκαιρες σκέψεις: σημειώσεις πάνω στην Επανάσταση και την Ουκρανία

του Andrew^{1,2}

Πόλεμοι και κρίσεις, παρ' όλο που αναστέλλουν την πραγματικότητα και μας ξαναθυμίζουν τόσο τον δοκιμαζόμενο, αλλά “εμμένοντα” καπιταλισμό, όσο και την ευθραυστότητά του, εμπνέουν επίσης πάντα και την ελπίδα μεταξύ των επαναστατών.

Να ξεφορτωθούμε το βάρος των νεκρών γενεών και να έχουμε επίγνωση της δύναμης των εθνικιστικών μύθων πρέπει να είναι το πρώτο βήμα για την πραγμάτωση του επαναστατικού δυναμικού της συγκυρίας μας. Από την προνομιακή θέση μας, στα χαμηλά της καμπύλης μιας μακράς οικονομικής πτώσης, που έφτασε σε μας μέσα από την καθοδική σπείρα της ενεργειακής κρίσης, εν αναμονή μιας αναπόφευκτης εξέγερσης αγανάκτησης, προσπαθώ να δω πώς θα μπορούσε να λυθεί αυτός ο γρίφος της ιστορίας.

Ακόμα και για να αποπειραθούμε μια ανάλυση της κρίσης πρέπει, αρχικά, να ξεκαθαρίσουμε το πλαίσιο συγκεκριμένων ζητημάτων: και γιατί η απάντηση κάποιων ερωτημάτων θα ήταν χάσιμο χρόνου και γιατί άλλα ερωτήματα μπορεί να αποδειχθούν πολύ πιο παραγωγικά. Αντί να κάνουμε κύκλους γύρω από τις παλιές μαρξιστικές αντιπαραθέσεις σχετικά με τον πόλεμο και τον εθνικισμό, θα ήταν πολύ καλλίτερο να τα δούμε σε ένα συγκεκριμένο και να εντοπίσουμε το πολιτικό μας τοπίο στον απόηχο της αποτυχίας κομμουνιστικών κινημάτων στο παρελθόν. Παρ' όλο που οι αγώνες σήμερα έρχονται παντού αντιμέτωποι με την κληρονομιά του παλιού εργατικού κινήματος, ο μετασοβιετικός χώρος, ως μια υλική ενσάρκωση της ήττας του κομμουνιστικού ονείρου, μας αναγκάζει να αντιμετωπίσουμε κι εμείς αυτά τα ζητήματα κατά μέτωπο. Για να δικαιολογήσουμε τη μορφή της διερεύνησης, θα ακουμπήσουμε αναπόφευκτα τα ερωτήματα του ιστορικού περιεχομένου και της κομμουνιστικής στρατηγικής.

Πρώτα απ' όλα, συζητήσεις που προσπαθούν να δώσουν μια ενιαία “αριστερή” απάντηση ξεκινούν στραβά. Η ικανότητα να αναγνωρίσουμε τις αδυναμίες των συνειδητών επαναστατών στην εποχή μας, αντί να διαλέγουμε να λειτουργούμε στο επίπεδο της γεωπολιτικής, θα μας επέτρεπε να διερωτήσουμε τις προοπτικές της επανάστασης σήμερα. Κατανοώντας την σημασία της αυθόρμητης δράσης, θα αφήναμε πίσω τις φαντασιώσεις για τις πρωτοπορίες. Μια ματιά σε ιστορικές εξεγέρσεις θα αποδείκνυε την μη προβλεψιμότητα των γεγονότων που παράγουν ρήξεις, και ότι ο ρόλος των υπάρχοντων οργανώσεων είναι να τα “προφτάσουν”. Αυτή η μη προβλεψιμότητα δεν θα πρέπει να θεωρηθεί λανθασμένα ως ολική απαισιοδοξία. Αν πρόκειται να υιοθετήσουμε τον μηδενισμό ως την πολιτική μας μέθοδο, υπάρχει ένας απλός τρόπος να αναγνωρίσουμε την βία που δεν θα κάνει τίποτα άλλο από το να μας οδηγεί πίσω στην κυκλικότητα της κυριαρχίας του μύθου. Τέτοια είναι η βία που προσανατολίζεται προς δοκιμασμένους και αποτυχημένους στόχους κινητοποίησης ενός εθνικιστικού πολέμου, που στοχεύει μόνο να ελιχθεί στα ποτάμια της γεωπολιτικής μοίρας. Η εναντίωσή μας στην φυσικοποιητική δύναμη του μύθου, που ενσαρκώνεται στον νόμο και το κράτος, δεν είναι μόνο μια κομμουνιστική προσπάθεια να τα ιστοριοποιήσουμε αλλά, επίσης, και η κομμουνιστική πρόθεση να ξεμπερδεύουμε με αυτά.

Συζητήσεις σχετικά με τον πόλεμο στην Ουκρανία βλέπουν πολύ συχνά το πολιτικό τους καθήκον ως του “να πείσουν”, φανταζόμενες ένα κοινό που θα μπορούσε να λύσει όλα μας τα προβλήματα με το που θα μπορούσαμε να σκεφτούμε ένα εύλογο επιχείρημα, κάτι που είναι ενδεικτικό μιας παραγνώρισης των επαναστατικών διαδικασιών. Η επαναστατική διαπαιδαγώγηση δεν γίνεται μέσα από την πειθώ αλλά μέσα από το να συνταχθεί κανείς με τις δυνάμεις της αναρχίας. Μια επαναστατική

1 Στμ. Μεταφρασμένο από εδώ: <https://lefteast.org/untimely-thoughts-notes-on-revolution-and-ukraine>.

2 Ο Andrew είναι κομμουνιστής από την Ουκρανία και συγγραφέας των “Γραμμάτων από την Ουκρανία” που δημοσιεύτηκαν στο *Endnotes* (δείτε *Part I*, *Part II*, και *Part III*) και στο *Tous Dehors*. Το παρόν άρθρο βασίζεται σε μια *παρουσίαση που δόθηκε στο Woodbine της Νέας Υόρκης στις 10 Σεπτεμβρίου*. [Στμ: τα “Γράμματα” είναι διαθέσιμα στα Ελληνικά εδώ:].

ρήξη δεν περιλαμβάνει μόνο την ραγδαία αλλαγή των συνθηκών και το σμίλημα καινούριων συνδέσεων αλλά συνεπάγεται, επίσης, μια παραγωγή καινούριων λύσεων που ήταν αδύνατον να προβλεφθούν εκ των προτέρων. Είναι η ανοιχτότητα προς αυτή την εφεύρεση νέων επαναστατικών μορφών οργάνωσης που μας κάνει κομμουνιστές, όχι σημαίες ή συνθήματα: και μια δράση είναι επαναστατική μόνο αν στο “άπλωμα” και την συνάντησή της με άλλα μέτρα, δείχνει προς την απελευθέρωση.

Αναγνωρίζοντας την σημασία του αυθόρμητου και της καινοτομίας στην επανάσταση θα μπορούσαμε να εγκαταλείψουμε τη μυθολογία του εργατικού κινήματος, στην οποία δυστυχώς τελματώνουν πάρα πολλές συζητήσεις αυτές τις μέρες. Αναγνωρίζοντας το ιστορικό “μάθημα” της διάλυσής του θα σήμαινε, τότε, την αναγνώριση της αποτυχίας του εθνικού αυτοπροσδιορισμού. Αυτή η ιστορική αναγνώριση δεν μπορεί να επιτευχθεί στο αποξενωμένο περιβάλλον μιας πολιτικής ή ακαδημαϊκής πρωτοπορίας αλλά να βιωθεί ως όριο του νυσταγμένου μαζικού μας κινήματος που έρχεται αντιμέτωπο με τον σωρό των ατελείωτων πραγματωμένων σκουπιδιών που καλύπτουν τον πλανήτη μας. Ελπίζουμε ότι η παρούσα συνεισφορά μπορεί να συμβάλει στον “ηχοεντοπισμό” πιθανών διαδρομών απελευθέρωσης μέσα στο σκοτάδι της καθημερινότητας.

Στη διαμόρφωση της θέσης μας για τον πόλεμο, θα πρέπει να κατανοήσουμε τις αφετηρίες των περισσότερων σκέψεων στην ευρεία κομμουνιστική παράδοση σχετικά με τα έθνη. Με τον Λένιν και την σοσιαλδημοκρατική παράδοση εκείνης της περιόδου, η εθνική μορφή πολιτικής δικαιολογούνταν μόνο επειδή επέτρεπε να αναδείξει το περιεχόμενό της – μια βιομηχανική οικονομία – από την “οπισθοδρόμηση” στην “πλήρη ανάπτυξη”. Νομίζω ότι δεν χρειάζεται να επαναλάβουμε ότι ο βιομηχανικός εκσυγχρονισμός δεν αποτελεί πλέον έναν επαναστατικό ορίζοντα, και η οικονομία και η πολιτική δεν μοιάζουν τόσο ξεκάθαρα διαχωρισμένες. Με εκατομμύρια ανθρώπους βυθισμένους στην φτώχεια και την ανεργία, και την εναπομείνασα βιομηχανική βάση διαλυμένη, πρώτα από την αποβιομηχάνιση και τώρα από τον πόλεμο, η καπιταλιστική ανάκαμψη στην Ουκρανία θα συνεπαγόταν την εκτόξευση της εκμετάλλευσης σε αστρονομικά επίπεδα. Η ουκρανική κυβέρνηση έχει δείξει με ευχαρίστηση τον δρόμο προς τα μπρος, παρέχοντας μια εντελώς ελάχιστη βοήθεια στους πρόσφυγες, χωρίς να έχει αναλάβει οποιοδήποτε πρόγραμμα στέγασης, περικόπτοντας “μη ουσιώδεις” δαπάνες από τον προϋπολογισμό και προειδοποιώντας για τον χειμώνα μπροστά: ο καθένας είναι μόνος του. Απλά, δεν υπάρχει καμιά αριστερή πολιτική να αρθρωθεί εντός του κράτος, πόσο δε μάλλον τώρα. Πέρα από την Ουκρανία, υπάρχουν εκατομμύρια διαλυμένων οικογενειών εξαιτίας των κλειστών συνόρων, που έχουν γίνει δεκτοί με καλοσύνη που δεν επεκτείνεται στα θύματα των ευρωπαϊών αποικιοκρατών. Ενώ, με την καλοσύνη των φιλελευθεροποιημένων συστημάτων εγκατάστασης προσφύγων, ρίχνονται σε έμφυλα διαχωρισμένα και επισφαλή εργασία.

Η δικαιολόγηση μιας παράδοσης στο ουκρανικό κράτος και στο ΝΑΤΟϊκο μπλοκ, στη βάση του εθνικού αυτοπροσδιορισμού, δεν σημαίνει μόνο ότι υπερεκτιμάς την επίδραση της σύγχρονης Αριστεράς και το δυναμικό για μια χειραφετητική πολιτική εντός των ορίων ενός έθνους-κράτους. Σημαίνει επίσης ότι ονειρεύεσαι μια καλλίτερη διαχείριση αυτού του κόσμου των οντολογικών εθνικοτήτων, προσπαθώντας να γίνεις πιο πατριώτης από τους πατριώτες. Επιχειρήματα υπέρ της άμυνας φτάνουν σε πλήρη παράκρουση όταν στους προλετάρους, που εξηγείρονται εναντίον της αύξησης του κόστους ζωής σε ολόκληρο τον παγκόσμιο Νότο, τους λένε να αντέξουν αυτή τη δύσκολη κατάσταση για χάρη της Ουκρανίας. Η ταξική συνεργασία αναμένεται να επεκταθεί και πέραν της Ουκρανίας, “η μεγάλη πορεία μέσα από τους θεσμούς” έχει φτάσει στον “σταθμό” ΝΑΤΟ.

Έχοντας ξεκαθαρίσει τα ζητήματα του “πλαisiού”, οποιαδήποτε εύλογη ανάλυση θα απαιτούσε από μας να παρακάμψουμε τους “κατευναστές”: διάφορες δικαιολογίες που χρησιμοποιούνται από πολλές αριστεριστικές εκδόσεις για να αποφύγουν να αντιμετωπίσουν την πραγματικότητα της κατάστασης.

Πρώτα απ’ όλα, αφήνοντας στην άκρη όλες τις διεθνείς νομικίστικες μικροδιαφοροποιήσεις, που προσπαθούν μόνο και μόνο να μειώσουν την κλίμακα της καταστροφής, η Ρωσία διεξάγει μια γενοκτονία στην Ουκρανία. Αδιάκριτοι βομβαρδισμοί, που συχνά κατευθύνονται έτσι απλά εναντίον πολιτικών υποδομών, απελάσεις, βασανισμοί και εκτελέσεις, η σύνδεση μιας ολόκληρης εθνικής ομάδας που κρίνεται ότι χρήζει επανεκπαίδευσης, αν όχι καταστροφής, με τους Ναζί.

Συνειδητοποιώντας την κλίμακα των φρικαλεοτήτων και την καταστροφικότητα του σύγχρονου πολέμου σημαίνει να μην υποθάλουμε οποιεσδήποτε ψευδαισθήσεις ότι περισσότερα όπλα θα λύσουν το πρόβλημα. Μπορώ μόνο να ελπίζω ότι οι στόχοι και τα μέσα της ρωσικής εθνικιστικής επέκτασης είναι καθαρά σε όλους. Με τις αντάρτικες δράσεις των Ρώσων και των Λευκορώσων να μην απαιτούν ουσιαστικά κάποια δικαιολόγηση εν μέσω της δημοτικότητάς τους, θα προτιμούσα να εστιάσω στη “Δυτική” αντιπολεμική στρατηγική.

Το δεύτερο “μαλακτικό” που “νερώνει” τις αριστεριστικές θέσεις, έτσι ώστε να μην χρειάζεται να έρθουν αντιμέτωπες με δύσκολες επιλογές, το πρόσχημα περί μιας “έμμεσης” μόνο εμπλοκής των Ηνωμένων Πολιτειών, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ηνωμένου Βασιλείου στον πόλεμο, θα πρέπει επίσης να απορριφθεί. Σήμερα, η Ουκρανία εξαρτάται από τη Δύση για τις βασικές ανάγκες του προϋπολογισμού και της βιομηχανίας της και οι παραδόσεις όπλων ακολουθούν ένα σχεδόν “just-in-time” προγραμματισμό που υπενθυμίζει το εύθραυστο της “υποστήριξης”. Η ουκρανική κυβέρνηση έχει δείξει πολλές φορές την ανικανότητά της να διαπραγματευτεί ανεξάρτητα και σχεδόν κάθε εβδομάδα πλέον ανακοινώνει με περηφάνια με ποιο τρόπο τα χτυπήματα, οι στόχοι και οι τακτικές επιλέγονται από μια από τις αμερικάνικες υπηρεσίες. Τη δύναμη της επιρροής των φιλοπόλεμων Δυτικών φραξιών την ανταγωνίζεται μόνο ένα αυξανόμενο εθνικιστικό κίνημα μέσα στην Ουκρανία, που ζει με αυταπάτες εθνικής αυτάρκειας, την οποία θα τροφοδοτεί έναν πόλεμος χωρίς τέλος.

Θα πρέπει να δώσουμε μεγαλύτερη προσοχή στη μυθολογία αυτού του εθνικιστικού κινήματος. Εκτός από την ακροδεξιά μειοψηφία, που οδηγεί σε ασφυξία οποιαδήποτε αριστερή οργάνωση στην Ουκρανία και κάνει οποιεσδήποτε δημόσιες εκδηλώσεις, που θα έθεταν μια απειλή στην παρούσα τάξη, αδύνατη, υπάρχει επίσης ο κυρίαρχος πατριωτισμός. Κατά τα δέκα τελευταία χρόνια, η οικοδόμηση του Ουκρανικού έθνους έχει υποστεί μια συγκεκριμένη εντατικοποίηση. Αυτή η εντατικοποίηση δεν αποδίδεται μόνο στην “από τα πάνω προς τα κάτω” στρατηγική της κυβέρνησης (πραγματικά, οι περισσότεροι από τους Ουκρανούς προέδρους, υπουργούς και αναπληρωτές θα προτιμούσαν ένα διαφορετικό περιβάλλον). Μια προσεκτική διερεύνηση θα έδινε μια εικόνα ενός διάχυτου δικτύου σχέσεων εξουσίας που δεν είναι πάντα προσδεμένο σε θεσμούς και το οποίο συγκροτεί και συγκροτείται από τοπικές “υλοποιήσεις” σε σχολεία και πανεπιστήμια, πλατείες και πορείες στους δρόμους, αντιπαραθέσεις σε περιοδικά και νεανικές υποκουλτούρες. Η ανάληψη μιας τέτοιας έρευνας θα σήμαινε ότι θα πρέπει να πάρουμε στα σοβαρά την μαζική δημοτικότητα του εθνικισμού και να αναζητήσουμε τρόπους να την υπονομεύσουμε, όχι να δρούμε εντός του.

Αντί να δεχόμαστε τις φιλελεύθερες υποκρισίες ότι το κίνημα του Euromaidan δημιουργήθηκε εξ ολοκλήρου από τον αναπτυσσόμενο τομέα των ΜΚΟ, ή να αρνούμαστε απλά την νομιμοποίησή του στη βάση της λαϊκής ψήφου, πρέπει να κατανοήσουμε τις αληθινά λαϊκές κινητοποιήσεις πίσω από τα εθνικιστικά κινήματα. Χωρίς να αγνοούμε τοπικούς παράγοντες και την σχετική ασημαντότητα τέτοιων γεγονότων, όταν λαμβάνονται ανεξάρτητα το ένα από το άλλο, θα βλέπαμε ένα δίκτυο διαδικασιών που αλληλοενισχύονται στην οικοδόμηση εθνικιστικών υποκειμενικότητων. Αυτή η διαδικασία υποκειμενοποίησης συμβαίνει παράλληλα με την πλήρη αποπολιτικοποίηση: το να είναι κανείς φασίστας ή αναρχικός στην Ουκρανία δεν είναι τώρα τίποτα διαφορετικό από το να είναι χούλιγκαν ή φανατικός οπαδός στο ποδόσφαιρο. *Κρυμμένη πίσω από τη μάσκα αυτού του φαινομενικά “μεταπολιτικού” τοπίου βρίσκεται μια μαζική μετατόπιση προς τα δεξιά.*

Μια από τις εκφράσεις αυτής της μετατόπισης είναι η κατασκευή μιας εθνικιστικής ιστορικής μνήμης, η οποία συνεπάγεται πάντα μια κατασκευή ενός συγκεκριμένου είδους εθνικιστικού μέλλοντος. Η ύμνηση του ουκρανικού φασισμού στη δημιουργία ενός ηρωικού συμβόλου του Μπαντέρα, η εξιδανίκευση του ευγενούς Κοζάκου ως του *ur-Ukrainian*, μια μετατόπιση στην περιγραφή της επανάστασης του 1917 ως πραξικοπήματος και κατοχής μιας αιωνίως καθορισμένης Ουκρανίας, απόδοση στη λαϊκή φαντασία μιας από τις αντιφατικές εκφράσεις του δημοφιλούς μετεπαναστατικού κράτους εκβιομηχάνισης, όλα αποκτούν νόημα όταν ειδωθούν ως μέρος μιας στρατηγικής δημιουργίας των οντολογικά αθώων και έντιμων Ουκρανών. Ουκρανών που όχι μόνο απειλούνται πάντα από τους Ρώσους, και τους εσωτερικούς προδότες, αλλά συνήθως είναι επικίνδυνα κοντά στο να προδοθούν από τη Δύση. Το

σπουδαιότερο για μας, είναι ένα όραμα αντιεξεγερτικό που θέτει το έθνος-κράτος ως ένα τελικό σημείο της ιστορίας και υπονομεύει οποιαδήποτε εξέγερση ως προδοτική – ως γενετικά Ρωσική. Είναι αυτός ο μύθος που έχει οδηγήσει στις επιθέσεις ενάντια στο “πλιάτσικο” στις περιοχές που είναι δίπλα στην πρώτη γραμμή του μετώπου την άνοιξη και που συνεχίζει να τροφοδοτεί το κυνήγι για προδότες σε όλες τις σφαίρες της δημόσιας ζωής.

Το καθήκον του επαναστατικού ντεφαιτισμού³ είναι να υπονομεύσει τους εθνικιστικούς μύθους στην πράξη και να υπερβεί τον δυϊσμό πόλεμος-ειρήνη: μόνο ένα κομμουνιστικό κίνημα θα μπορούσε να συγκροτήσει έναν διαρκώς διευρυνόμενο εχθρό του ιμπεριαλιστικού πολέμου, αντιστεκόμενο σε αυτόν όχι μέσω κάποιας άλλης εθνικιστικής κινητοποίησης αλλά υπονομεύοντας τις ίδιες τις συνθήκες της ύπαρξής του. Αντί να αποκαλούμε οποιαδήποτε αντίσταση άκαιρη και μη-πατριωτική, πρέπει να περιμένουμε εκρήξεις απογοήτευσης εντός του κράτους έκτακτης ανάγκης. Αλλά δεν θα πρέπει να βιαστούμε υπερβολικά για να διεκδικήσουμε ως κομμουνιστικό το πάρτυ της αναρχίας: ο πόλεμος είναι ο μεγαλύτερος υποκινητής μυθικής βίας, και πρέπει να μπορούμε να διακρίνουμε ανάμεσα σε ένα σύγχρονο πογκρόμ και μια καθολικοποιητικής κομμούνας.

Ο επαναστατικός ντεφαιτισμός είναι το αντίθετο ενός παθητικού σχεδίου: μόνο ξεκινώντας από μια άρνηση να υπερασπιστούμε το κράτος μπορούμε να αρχίσουμε να αναπτύσσουμε τη μοναδική δύναμη ικανή να σταματήσει τον πόλεμο ως τέτοιο. Όταν ισχυριζόμαστε ότι οι πόλεμοι δεν μπορούν να κερδηθούν, δεν ισχυριζόμαστε την αδυνατότητα μιας αντεπίθεσης, **αλλά την αδυνατότητα της απελευθέρωσης με τη χρήση των μέσων ενός συμβατικού πολέμου.** Οι αριστεροί που κατατάσσονται σε έναν στρατό όχι μόνο “διαλύονται” σε μια θάλασσα από επιστρατευμένους και φασίστες αλλά, με τις περήφανες διακηρύξεις τους, δανείζουν υποστήριξη στον στρατό και τη γεωπολιτική διπλωματία ως νομιμοποιημένων εργαλείων επίλυσης των συγκεκριμένων προβλημάτων. Και στην προσπάθεια να ψάξουμε για τις “αιτίες” του πολέμου, δεν υπάρχουν δικαιολογίες για να εξακολουθεί να λειτουργεί κανείς με υποθέσεις για “φυσικές” εθνικότητες, γιατί έχουμε πλήρη επίγνωση ότι οι αποικιοκρατίες και οι φασισμοί δεν αποτρέπονται απομακρύνοντας τους αρχηγούς τους ή καταλαμβάνοντας μια χώρα, αλλά καίγοντας το έδαφος από το οποίο φυτρώνουν: έναν κόσμο εργασίας, φύλου και φυλής.

Ελπίζουμε ότι μετά από αυτές τις διευκρινίσεις, είναι καθαρό γιατί πρέπει να κοιτάμε προσεκτικά για σημάδια ακόμα και της μικρότερης εξέγερσης ενάντια στο κράτος και τον εθνικισμό και να προσπαθούμε να καταλάβουμε την πιθανότητα μετάδοσης και διάδοσής τους, πέρα από τα εθνικά σύνορα επίσης, καθώς οι οικονομικές συνέπειες του πολέμου διαχέονται όλο και πιο μακριά. Όσο συναρπαστικό και αν είναι να συζητάμε τις πιθανότητες ενός (αναγκαίου) διπλωματικού συμβιβασμού, δεν έχω να διαλέξω πλευρά ανάμεσα στις διάφορες φράξεις της αμερικανικής αυτοκρατορικής πολεμικής μηχανής, ένα ρωσικό γενοκτονικό εθνικιστικό κίνημα και την ουκρανική κυβέρνηση ή τα φασιστικά τάγματα. Η έκταση της δύναμης του χρηματιστικοποιημένου πολεμικού συμπλέγματος και ο εμπλεκόμενος θυμωμένος πατριωτικός πληθυσμός σημαίνουν ότι πρέπει να ψάξουμε για δυνατότητες σε μια διαφορετική διάσταση. Αντί να ελπίζουμε για ένα καλλίτερο “αριστερό” κόμμα, πρέπει να ψάξουμε να αξιοποιήσουμε και να εκμεταλλευτούμε τις περιπτώσεις ατομικού και μαζικού πλιάτσικου, αποφυγής στράτευσης και λιποταξίας, χτυπημάτων που διατρυπούν κάθε πατριωτική αηδία που υπάρχει στην ατμόσφαιρα, τόσο στην Ουκρανία όσο και πιο πέρα. Αναγνωρίζοντας ότι η συνέχιση του *status quo* είναι η συνέχιση της καταστροφής, ότι ένα καλλίτερο έθνος-κράτος **δεν είναι δυνατόν να χρησιμεύσει ως ένα σημείο μετάβασης στον δρόμο προς την επανάσταση**, πρέπει να ριχτούμε σε μια έρευνα για άμεση λύτρωση. Πρέπει να είμαστε έτοιμοι ότι αυτή η αναζήτηση μπορεί να αποδειχτεί δύσκολη και με απογοητεύσεις, είναι, όμως, αναγκαία.

3 Στμ. *Επαναστατικός ντεφαιτισμός (revolutionary defeatism)*: η θεωρία που υποστηρίζει ότι σε περίπτωση που ένας πόλεμος που διεξάγεται είναι ιμπεριαλιστικός και από τα δύο μέρη, οι επαναστάτες και των δύο μερών θα πρέπει να προσπαθήσουν να μετατρέψουν τον εθνικό πόλεμο σε εμφύλιο, συναδελφωμένοι με τους στρατιώτες του “εχθρού” και ανατρέποντας τις αστικές κυβερνήσεις τους. Ο Λένιν έλεγε πως το προλεταριάτο πρέπει να εύχεται τη στρατιωτική ήττα της δικής “του” κυβέρνησης στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο, με την έννοια ότι αυτή η ήττα θα διευκόλυne την εξέγερση για την ανατροπή της άρχουσας τάξης.